Tweede Kamer der Staten-Generaal

2

Vergaderjaar 2026–2027

K	**Wijziging van de begrotingsstaat van het Defensiematerieelbegrotingsfonds (K) voor het jaar 2026 (suppletoire begroting september)**
Nr. 2	**MEMORIE VAN TOELICHTING**

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET WETSVOORSTEL

Wetsartikelen 1 tot en met 3

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij wet vastgesteld en derhalve ook gewijzigd. Het onderhavige wetsvoorstel strekt ertoe om voor het jaar 2026 wijzigingen aan te brengen in de begrotingsstaat voor het Defensiematerieelbegrotingsfonds.

De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zgn. begrotingstoelichting).

De Minister van Defensie,

D. Yeşilgöz-Zegerius

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1 Leeswijzer

De voorliggende suppletoire begroting september (SBS) bevat de voorgestelde wijzigingen ten opzichte van de 1e suppletoire begroting 2026 van hoofdstuk K van de begroting van het Rijk.

In deze suppletoire begroting september van het Defensiematerieelbegrotingsfonds (DMF) zijn de meest recente besluiten van het kabinet voor 2026 verwerkt. Deze suppletoire wet dient dan ook in samenhang te worden gezien met de ontwerpbegroting 2026 en met suppletoire begroting september van Hoofdstuk X. Het DMF 2026 wordt met deze suppletoire begroting met per saldo € 615,2 miljoen verlaagd tot € 13.126,6 miljoen. Dit komt met name door overboekingen naar andere begrotingen (voornamelijk naar de Defensiebegroting (X) voor loon- en prijscompensatie). Daarnaast is het investeringsbudget geactualiseerd en is het kasritme aangepast waardoor het beter aansluit bij de programmering. De middelen die onverhoopt niet in 2026 kunnen worden uitgegeven, kunnen via de 100% eindejaarsmargesystematiek beschikbaar blijven voor Defensie. Deze middelen zullen dan zo snel mogelijk alsnog besteed worden.

Per artikel worden de mutaties groter dan of gelijk aan onderstaande staffel op het niveau van de financiële instrumenten (en eventueel artikelonderdeel) toegelicht.

Tabel 1 Ondergrenzen conform RBV

Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € miljoen	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
< 50	1	2
=> 50 en < 200	2	4
=> 200 en < 1000	5	10
=> 1000	10	20

Binnen Defensie is COMMIT verantwoordelijk voor de uitvoering van de projecten in de realisatiefase op artikelen 1 t/m 4 en artikel 6. Dit zijn vele tientallen vaak kleine projecten, die aan tussentijdse actualisaties en technische mutaties onderhevig zijn. Vaak betreft het herfaseringen over jaren heen vanwege versnellingen of vertragingen. Deze actualisaties bij elkaar zorgen voor de verschillen tussen de eerste suppletoire begroting en de suppletoire begroting september. Een uitgebreidere toelichting bij de projecten, inclusief budgettaire details, is terug te vinden in het Defensie Projectenoverzicht (DPO).

2 Overzicht belangrijkste uitgaven- en ontvangstenmutaties

Tabel 2 Overzicht belangrijkste suppletoire uitgavenmutaties 2026 (bedragen x miljoenen euro's)

	Art.	2026
Vastgestelde begroting 2026		**13.525**
Stand 1e suppletoire begroting 2026		**13.741**
Belangrijkste suppletoire mutaties		*– 615*
Budgetoverhevelingen	diversen	– 305
Interdepartementale budgetoverhevelingen	diversen	– 63
Kasschuif actualisatie investeringsbudget	1, 2, 4	– 250
Aanpassing over-/onderprogrammering		556
Bijstelling programmering Investeringen		– 556
Overige mutaties	1, 2, 8	3
Stand ontwerpbegroting 2027		**13.127**

Toelichting

Mutaties suppletoire begroting september

Budgetoverhevelingen
Niet alleen heeft Defensie te maken met interdepartementale budgetoverhevelingen, maar ook met departementale budgetoverhevelingen waarbij budget wordt overgeheveld van de Defensiebegroting naar het DMF.

Interdepartementale budgetoverhevelingen
Deze budgetoverhevelingen tussen ministeries vinden plaats wanneer de verantwoordelijkheid voor een taak, project of uitgave bij een ander ministerie komt te liggen, of wanneer een andere ministerie de uitvoering van bepaalde werkzaamheden op zich neemt. Hieronder valt onder andere de bijdrage van € 50 miljoen aan Justitie & Veiligheid voor het nieuwe Waarschuwings- en Alarmeringssysteem (WAS).

Kasschuif actualisatie investeringsbudget
Defensie heeft het investeringsbudget geactualiseerd. Het kasritme is aangepast door een kasschuif door te voeren voor een aantal projecten. Het betreft naast een aantal niet DMP-plichtige projecten onder andere het programma «Vervanging onderzeeboten» vanwege het aanpassen van het betaalschema en het project «Vervanging MK46 Lightweight Torpedo» vanwege een verschuiving van de start van de leveringen. Dit leidt niet tot een vertraging van het programma zelf of tot een verschuiving van de einddatum voor het gehele project respectievelijk.

Aanpassing over-/onderprogrammering
Voor het gebruik van het begrotingsinstrument overprogrammering wordt gebruik gemaakt van een limiet van 40% per begrotingsjaar in de jaren 2026 en 2027.

Bijstelling programmering investeringen
De ramingen van de investeringen in de periode 2026-2040 in het Defensie Lifecycle Plan (DLP) zijn aangepast.

Tabel 3 Overzicht belangrijkste suppletoire ontvangstenmutaties 2026 (bedragen x miljoenen euro's)

	Art.	2026
Vastgestelde begroting 2026		**155**
Stand 1e suppletoire begroting 2026		**169**
Belangrijkste suppletoire mutaties		*3*
Overige mutaties	1, 2	3
Stand ontwerpbegroting 2027		**172**

Toelichting

Mutaties suppletoire begroting september

Overige mutaties
Dit betreft onder meer ontvangsten op het artikel maritieme instandhouding.

3 Beleidsartikelen

3.1 Artikel 1 Defensiebreed materieel

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 4 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 1 Defensiebreed materieel (bedragen x € 1.000)

		Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Mutaties suppletoire begroting september (2)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)
Art.	**Verplichtingen**	**2.920.902**	**– 224.869**	**2.696.033**
	Uitgaven	**1.258.525**	**920.252**	**2.178.777**
1.11	**Verwerving**	**2.775.718**	**– 454.365**	**2.321.353**
	Opdrachten	*2.775.718*	*– 454.365*	*2.321.353*
	Verwerving: voorbereidingsfase	0	82	82
	Verwerving: realisatie	2.775.718	– 454.447	2.321.271
1.12	**Instandhouding**	**723.888**	**31.005**	**754.893**
	Opdrachten	*723.888*	*31.005*	*754.893*
	Instandhouding Materieel	723.888	31.005	754.893
1.13	**Kennis en Innovatie**	**253.357**	**27.084**	**280.441**
	Opdrachten	*253.357*	*27.084*	*280.441*
	Duurzaamheid, klimaat en veiligheid	23.337	– 3.401	19.936
	Kennisopbouw	46.572	– 7.897	38.675
	Technologieontwikkeling	47.082	1.190	48.272
	Kennisgebruik	9.572	246	9.818
	Kort Cyclische Innovatie	126.794	36.946	163.740
1.14	**Reserve Valutaschommelingen**	**26.365**	**37.580**	**63.945**
	Storting/onttrekking begrotingsreserve	*26.365*	*37.580*	*63.945*
	Storting/onttrekking begrotingsreserve	26.365	37.580	63.945
1.16	**Over-/ onderprogrammering**	**– 2.520.803**	**1.278.948**	**– 1.241.855**
	Fonds	*– 2.520.803*	*1.278.948*	*– 1.241.855*
	Fonds	– 2.520.803	1.278.948	– 1.241.855
	Ontvangsten	**85.716**	**2.840**	**88.556**

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen voor Defensiebreed materieel zijn per saldo met € 224,9 miljoen naar beneden bijgesteld.

Dit wordt veroorzaakt door een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF waardoor het verplichtingenbudget naar beneden is bijgesteld (€ 119,6 miljoen). Daarnaast heeft een technische correctie naar beneden plaatsgevonden op de verplichtingenstanden om (openstaande) verplichtingen- en kasbudgetten in balans te brengen (€ 180,6 miljoen).

Het verplichtingenbudget is naar boven bijgesteld door het toevoegen van valutakoerscompensatie (€ 25,8 miljoen), prijscompensatie (€ 31,2 miljoen) en door het aanpassen van de budgetten aan de verwachte realisatiemomenten (per saldo € 9,7 miljoen) voor onder andere de projecten en programma's ‘Defensie Operationeel Kledingsysteem (DOKS)’ (€ 205,3 miljoen) en ‘Vervanging Wissellaadsystemen, Trekker-oplegger-combinaties en Wielbergingsvoertuigen (WTB)’ (commercieel vertrouwelijk). Voor een aantal projecten en programma's zijn de verplichtingen

naar beneden bijgesteld. Dit betreft onder andere ‘Defensiebrede Vervanging Operationele Wielvoertuigen (DVOW)’ (commercieel vertrouwelijk), ‘Verbeterd Operationeel Soldaat Systeem (VOSS)’ (-/- € 35,8 miljoen) en ‘Verwerving extended All Arms Air Defence (eAAAD) Toolbox’ (commercieel vertrouwelijk).

Het restant betreft een aantal kleinere, overige mutaties (€ 8,7 miljoen).

Toelichting op de uitgaven
Het uitgavenbudget voor 2026 wordt per saldo met € 920,3 miljoen verhoogd. Dit wordt verklaard door:

Verwerving
Het budget voor de realisatiefase wordt met € 454,4 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het budget van de projecten aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten met een kasschuif op de verweving en het afbouwen van de overprogrammering. (€ 415,3 miljoen). Defensie voert overprogrammering om onderbesteding op te kunnen vangen en daarmee de begroting volledig te realiseren ondanks latere betalingen bij een aantal individuele projecten en programma's. Dit wordt bijvoorbeeld toegepast voor het programma ‘Defensiebrede Vervanging Operationele Wielvoertuigen (DVOW)’ (commercieel vertrouwelijk) vanwege een herfasering van leveringen door uitloop in het test- en certificeringstraject. Bij het project ‘Verwerving Extended All Arms Air Defence (eAAAD) Toolbox’ (commercieel vertrouwelijk) zijn de munitiesoorten en -aantallen gedefinieerd, waardoor de contractondertekening in 2026 zal plaatsvinden. Bij het project ‘Verbeterd Operationeel Soldaat Systeem’ (-/- € 31,3 miljoen) heeft een herijking plaatsgevonden van het contract waarbij de aantallen zijn verhoogd. Als gevolg daarvan is het leverschema aangepast en schuiven een aantal facturen door naar 2027. Ook bij het project ‘Defensie Operationeel Kledingsysteem (DOKS)’ (-/- € 40,9 miljoen) is sprake van een aangepast leverschema. Een deel van de betalingen schuift door naar 2027 als gevolg van een herijking van de scope. Op het project ‘Vervanging Wissellaadsystemen, Trekker-oplegger-combinaties en Wiel-bergingsvoertuigen (WTB)’ (commercieel vertrouwelijk) heeft een herfasering plaatsgevonden op basis van de geplande betalingen.

Daarnaast is het budget bijgesteld vanwege een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 113,4 miljoen).

Daartegenover staat dat het budget in de realisatiefase is bijgesteld door het toevoegen van prijscompensatie (€ 75,2 miljoen). Het restant betreft een negatieve bijstelling voor een aantal kleinere, overige mutaties (€ 1,0 miljoen).

Instandhouding
De verhoging van € 31,0 miljoen voor instandhouding wordt met name veroorzaakt door uitdeling prijscompensatie en € 13,0 miljoen voor doorontwikkeling raketartillerie PULS.

Kennis en Innovatie
Kort Cyclische Innovatie: de toename van het budget komt voort uit de versterking van de NLD-gebieden. Hiervoor is in 2026 € 40,0 miljoen toegevoegd aan de post Kort Cyclische Innovatie (KCI) met het doel de innovatiecentra te versterken en innovatieprojecten binnen de NLD-gebieden uit te voeren. De NLD-gebieden zijn vijf gebieden waar Defensie als *smart developer* kan optreden door extra te investeren: slimme materialen, sensoren, quantum, ruimtetechnologie en intelligente systemen. Deze gebieden zijn gekozen op basis van de behoeftes van de krijgsmacht (*pull*) en de kennis, technologische en industriële Defensiebasis (*push*).

Fasering van het KCI-budget heeft daarnaast geleid tot een verlaging van het budget met een bedrag van € 6,0 miljoen. Het toegevoegde budget voor de loon-/prijsontwikkeling bedroeg in 2026 € 3,0 miljoen.

Reserve Valutaschommelingen
Met de inwerkingtreding van de Wet financiële defensieverplichtingen is in het kabinet afgesproken dat de bestaande generale compensatieregeling voor de valutakoersontwikkelingen is komen te vervallen. Uw Kamer is hierover met de Voorjaarsnota 2025 (bijlage 5) geïnformeerd. Defensie gaat de mee- en tegenvallers die ontstaan als gevolg van de schommelingen van de wisselkoersen zelf in de begroting opvangen. Uit analyse van het valutarisico blijkt dat de kans op een mee- en tegenvaller gelijkmatig is verdeeld. Op de regel Reserve Valutaschommelingen wordt een valutareservering aangemaakt waarbij de tegenvallers met meevallers worden opgevangen. Op deze manier wordt het valutarisico beheersbaar gemaakt. Valutameevallers kunnen in beginsel niet voor andere begrotingsproblematiek of nieuwe plannen worden ingezet. In het geval dat valutategenvallers niet met meevallers kunnen worden opgevangen, worden die in de begroting opgelost.

Over-/ onderprogrammering
De over- en onderprogrammering wordt met € 1.278,9 miljoen verlaagd. In het DMF wordt gewerkt met overprogrammering. Als gevolg van de mutaties die op dit artikel plaatsvinden, wordt ook de overprogrammering aangepast. Hiermee blijft de omvang van de overprogrammering binnen de overeengekomen grens van 40%. Daarnaast is het, gelet op de druk op de defensie- en arbeidsmarkt, onzeker of alle beschikbare middelen in 2026 tot besteding komen. Om die reden is besloten een deel van het budget over meerdere jaren te spreiden. Tot slot is de overprogrammering van verschillende artikelen aangepast om beter aan te sluiten bij de realisatieverwachting van die artikelen. Dit heeft op artikel 1 Defensiebreed materieel gezorgd voor een lagere overprogrammering. Dat zorgt voor een kleiner verschil tussen het beschikbare budget en de programmering op dit artikel.

3.2 Artikel 2 Maritiem materieel

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 5 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 2 Maritiem materieel (bedragen x € 1.000)

		Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Mutaties suppletoire begroting september (2)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)
Art.	**Verplichtingen**	**1.810.017**	**1.241.763**	**3.051.780**
	Uitgaven	**2.538.185**	**– 540.599**	**1.997.586**
2.11	**Verwerving**	**2.631.028**	**– 282.183**	**2.348.845**
	Opdrachten	*2.631.028*	*– 282.183*	*2.348.845*
	Verwerving: realisatie	2.631.028	– 282.183	2.348.845
2.12	**Instandhouding**	**379.218**	**– 2.573**	**376.645**
	Opdrachten	*379.218*	*– 2.573*	*376.645*
	Instandhouding Materieel	379.218	– 2.573	376.645
2.16	**Over-/ onderprogrammering**	**– 472.061**	**– 255.843**	**– 727.904**
	Fonds	*– 472.061*	*– 255.843*	*– 727.904*
	Fonds	– 472.061	– 255.843	– 727.904
	Ontvangsten	**34.000**	**0**	**34.000**

Toelichting op de verplichtingen

De verplichtingen voor Maritiem materieel zijn per saldo met € 1.241,8 miljoen naar boven bijgesteld.

Dit wordt veroorzaakt door het aanpassen van de budgetten aan de verwachte realisatiemomenten (€ 1.499,8 miljoen) voor onder andere de projecten ‘Verwerving Maritime Strike’ (vertrouwelijk), ‘Vervanging zwaargewicht torpedo’ (vertrouwelijk), ‘Vervanging Close-in Weapon System (vCIWS)’ (commercieel vertrouwelijk), ‘Future Littoral All-Terrain Mobility Band Vagn (FLATM BV)’ (commercieel vertrouwelijk), ‘Vervanging onderzeeboten’ (RGP) (commercieel vertrouwelijk), ‘Vervanging hulpvaartuigen’ (commercieel vertrouwelijk), ‘Vervanging M-fregatten (ASWF)’ (commercieel vertrouwelijk) en een hoger verplichtingenbudget voor het uitbesteden van onderhoud. Daarnaast wordt het verplichtingenbudget bijgesteld door het toevoegen van valuta-koerscompensatie (€ 6,9 miljoen) en prijscompensatie (€ 72,2 miljoen).

Daartegenover staat dat een technische correctie heeft plaatsgevonden op de verplichtingenstanden om (openstaande) verplichtingenbudget en kasbudgetten in balans te brengen (€ 330,8 miljoen). Ook is het budget naar beneden bijgesteld vanwege een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 6,2 miljoen). Het restant betreft een aantal kleinere, overige mutaties (€ 0,1 miljoen).

Toelichting op de uitgaven

Het uitgavenbudget voor 2026 wordt per saldo naar beneden bijgesteld met € 540,6 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Verwerving

Het budget voor de realisatiefase is met € 282,2 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het budget van de projecten aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten met een kasschuif op de verweving en het afbouwen van de overprogrammering.

(€ 339,9 miljoen). Defensie voert overprogrammering om onderbestedinging op te kunnen vangen en daarmee de begroting volledig te realiseren ondanks latere betalingen bij een aantal individuele projectenen en programma's. Het betreft onder andere een bijstelling op het programma ‘Vervanging onderzeeboten’ (commercieel vertrouwelijk) in verband met een herfasering op basis van het betaalschema voor het bouwcontract. Deze aanpassing van het betaalschema leidt niet tot een vertraging van het project. Een vertraging in de contractvorming en betaalschema is opgetreden bij het project ‘Future Littoral All-Terrain Mobility Band Vagn (FLATM BV)’ (commercieel vertrouwelijk). De start van de levering voor het project ‘Vervanging MK46 Lightweight Torpedo’ (vertrouwelijk) is verschoven, dit leidt niet tot een verschuiving van de einddatum voor het gehele project. Daarnaast is bij het project Vervanging hulpvaartuigen (commercieel vertrouwelijk) het budget naar beneden bijgesteld, vanwege uitloop door technische complexiteit in de ontwerpfase.

Daarnaast is het budget bijgesteld vanwege een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 22,7 miljoen).

Daartegenover staat dat het budget in de realisatiefase is bijgesteld door het toevoegen van valutakoerscompensatie (€ 8,3 miljoen) en prijscompensatie (€ 74,9 miljoen). Het restant betreft een negatieve bijstelling van een aantal kleinere, overige mutaties (€ 2,8 miljoen).

Over-/ Onderprogrammering
In het DMF wordt gewerkt met overprogrammering. Als gevolg van de mutaties die op dit artikel plaatsvinden en een herschikking van de overprogrammering om aan te sluiten bij de realisatieverwachting van dit artikel, wordt ook de overprogrammering aangepast (€ 255,8 miljoen). De omvang van de totale overprogrammering op het DMF blijft binnen de overeengekomen grens van 40%.

3.3 Artikel 3 Land materieel

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 6 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 3 Land materieel (bedragen x € 1.000)

		Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Mutaties suppletoire begroting september (2)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)
Art.	**Verplichtingen**	**6.062.375**	**– 92.603**	**5.969.772**
	Uitgaven	**3.271.019**	**– 656.700**	**2.614.319**
3.11	**Verwerving**	**3.258.734**	**– 23.219**	**3.235.515**
	Opdrachten	*3.258.734*	*– 23.219*	*3.235.515*
	Verwerving: voorbereidingsfase	0	84	84
	Verwerving: realisatie	3.258.734	– 23.303	3.235.431
3.12	**Instandhouding**	**430.771**	**11.656**	**442.427**
	Opdrachten	*430.771*	*11.656*	*442.427*
	Instandhouding Materieel	430.771	11.656	442.427
3.16	**Over-/ onderprogrammering**	**– 418.486**	**– 645.137**	**– 1.063.623**
	Fonds	*– 418.486*	*– 645.137*	*– 1.063.623*
	Fonds	– 418.486	– 645.137	– 1.063.623
	Ontvangsten	**2.500**	**0**	**2.500**

Toelichting op de verplichtingen
De verplichtingen voor Land materieel zijn per saldo met € 92,6 miljoen naar beneden bijgesteld.

Dit wordt veroorzaakt door het aanpassen van de budgetten aan de verwachte realisatiemomenten (€ 141,5 miljoen) voor onder andere de projecten ‘Verwerving Leopard2A8 gevechtstanks’ (€ 619,7 miljoen), ‘Groot Pantserwielvoertuig (GPW, Boxer)’ (commercieel vertrouwelijk), ‘Verlenging levensduur Patriot’ (commercieel vertrouwelijk), ‘Midlife Update (MLU) voor de Pantserhouwitser 2000NL (PzH2000NL)’ (commercieel vertrouwelijk) en een technische correctie op de verplichtingenstanden om (openstaande) verplichtingen- en kasbudgetten in balans te brengen (€ 61,0 miljoen).

Daartegenover staat een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 16,7 miljoen) en is het verplichtingenbudget bijgesteld door het toevoegen van valutakoerscompensatie (€ 15,8 miljoen) en prijscompensatie (€ 84,1 miljoen).

De genoemde aanpassingen hebben per saldo ook geleid tot een hoger verplichtingenbudget in 2026 voor onder andere de projecten ‘Verwerving Combat Counter-UAS’ (€ 285,7 miljoen), ‘Vervanging MRAD & SHORAD’ (commercieel vertrouwelijk) en ‘Multi-Missie Radar (MMR)’ (commercieel vertrouwelijk).

Het restant betreft een aantal kleinere, overige mutaties (€ 6,5 miljoen).

Toelichting op de uitgaven
Het uitgavenbudget voor 2026 wordt per saldo naar beneden bijgesteld met € 656,7 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Verwerving
De verwervingsfase wordt met € 23,2 miljoen naar beneden bijgesteld als gevolg van het afbouwen van de onder- en overprogrammering door het budget van de projecten aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten (€ 141,6 miljoen). Defensie voert overprogrammering om onderbesteding op te kunnen vangen en daarmee de begroting volledig te realiseren ondanks latere betalingen bij een aantal individuele projectenen en programma's, zoals ‘Midlife Update (MLU) Fennek’, waar een vertraging bij de leverancier heeft plaatsgevonden wegens het niet tijdig kunnen modificeren van onderdelen (-/- € 77,0 miljoen). Op het project ‘Verwerving Combat Counter-UAS’ heeft een herfasering plaatsgevonden (-/- € 70,0 miljoen), omdat een deellevering later wordt verwacht. Op het project ‘Vervanging Medium Range Anti-Tank (MRAT)’ heeft een herfasering plaatsgevonden (-/- € 78,1 miljoen), omdat de voorschotbetaling doorschuift naar volgend jaar. Op het project ‘Groot Pantserwielvoertuig (GPW, Boxer)’ commercieel vertrouwelijk) is een betaling verschoven naar 2033 conform het contract.

Daartegenover staat een hoger budget voor de realisatiefase vanwege het toevoegen van valutakoerscompensatie (€ 14,1 miljoen) en prijscompensatie (€ 84,2 miljoen). Daarnaast is het budget bijgesteld vanwege een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 20,0 miljoen).

Instandhouding
Het budget voor de instandhoudingsuitgaven is met € 11,7 miljoen verhoogd. Dit wordt hoofdzakelijk veroorzaakt door uitgekeerde prijscompensatie van € 11,5 miljoen.

Over-/ onderprogrammering
In het DMF wordt gewerkt met overprogrammering. Als gevolg van de mutaties die op dit artikel plaatsvinden en een herschikking van de overprogrammering om aan te sluiten bij de realisatieverwachting van dit artikel, wordt ook de overprogrammering aangepast (€ 645,1 miljoen). De omvang van de totale overprogrammering op het DMF blijft binnen de overeengekomen grens van 40%.

3.4 Artikel 4 Lucht materieel

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 7 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 4 Lucht materieel (bedragen x € 1.000)

		Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Mutaties suppletoire begroting september (2)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)
Art.	**Verplichtingen**	**2.538.418**	**53.555**	**2.591.973**
	Uitgaven	**2.280.430**	**– 145.515**	**2.134.915**
4.11	**Verwerving**	**2.400.760**	**– 491.555**	**1.909.205**
	Opdrachten	*2.400.760*	*– 491.555*	*1.909.205*
	Verwerving: realisatie	2.400.760	– 491.555	1.909.205
4.12	**Instandhouding**	**669.439**	**– 50.355**	**619.084**
	Opdrachten	*669.439*	*– 50.355*	*619.084*
	Instandhouding Materieel	669.439	– 50.355	619.084
4.16	**Over-/ onderprogrammering**	**– 789.769**	**396.395**	**– 393.374**
	Fonds	*– 789.769*	*396.395*	*– 393.374*
	Fonds	– 789.769	396.395	– 393.374
	Ontvangsten	**9.840**	**0**	**9.840**

Tabel 7 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 4 Lucht materieel (bedragen x € 1.000)			
	Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Mutaties suppletoire begroting september (2)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)

Toelichting op de verplichtingen
De verplichtingen voor Lucht materieel zijn per saldo met € 53,6 miljoen naar boven bijgesteld.

Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het toevoegen van prijscompensatie (€ 68,4 miljoen) en het aanpassen van de budgetten om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten (€ 17,7 miljoen) voor onder meer de projecten ‘Verwerving F-35’ (€ 289,4 miljoen), ‘Verbetering Zelfbeschermingssystemen Helikopters ‘(commercieel vertrouwelijk) en ‘Chinook Vervanging & Modernisering’ (€ 210,1 miljoen). Daartegenover staat een lager verplichtingenbudget voor ‘Programma Doorontwikkeling F-35’ (-/- € 109,4 miljoen) en ‘MQ-9 Bewapening’ (vertrouwelijk).

Daarnaast is het budget naar boven bijgesteld vanwege een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 2,6 miljoen).

Daartegenover staat dat het verplichtingenbudget is bijgesteld door een valutakoerscorrectie (€ 36,2 miljoen) en een technische correctie op de verplichtingenstanden om (openstaande) verplichtingenbudget en kasbudgetten in balans te brengen (€ 1,2 miljoen).

De genoemde aanpassingen hebben per saldo geleid tot een lager verplichtingenbudget in 2026 voor onder andere de projecten ‘Network Enabled Capabilities Helikopters’ (commercieel vertrouwelijk) en ‘Midlife Update NH90’ (€ 60,8 miljoen).

Het restant betreft een aantal kleinere, overige mutaties (€ 2,2 miljoen).

Toelichting op de uitgaven
Het uitgavenbudget voor 2026 wordt per saldo naar beneden bijgesteld met € 145,5 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Verwerving
Het budget voor de realisatiefase wordt met € 491,6 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het budget van de projecten aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten met een kasschuif op de verweving en het afbouwen van de overprogrammering. (€ 574,8 miljoen). Defensie voert overprogrammering om onderbestedinging op te kunnen vangen en daarmee de begroting volledig te realiseren ondanks latere betalingen bij een aantal individuele projectenen en programma's, zoals het project ‘MQ-9 Bewapening’ (vertrouwelijk), waar budget is doorgeschoven naar latere jaren omdat de verwachting voor leveringen is bijgesteld door terugloop van beschikbaar Amerikaans personeel voor *Foreign Military Sales* (FMS)-cases. Daarnaast hebben herfaseringen plaatsgevonden op de projecten ‘Verwerving F-35’ (-/- € 86,8 miljoen), ‘F-35: Verwerving middellange tot lange afstandsraket’ (vertrouwelijk) en ‘Opbouw Operationele Satelliet Capaciteit’ (commercieel vertrouwelijk).

Daarnaast is het budget bijgesteld vanwege een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 7,0 miljoen).

Daartegenover staat dat het budget in de realisatiefase is bijgesteld door het toevoegen van valutakoerscompensatie (€ 18,4 miljoen) en prijscompensatie (€ 71,8 miljoen).

Instandhouding
Het instandhoudingsbudget is per saldo met € 50,4 miljoen verlaagd. Naast de jaarlijkse prijscompensatie (€ 18,5 miljoen), is tevens budget aan de begroting toegevoegd voor het MQ-9 wapensysteem die eerder budget had gerealiseerd vanwege inzet. Daarnaast is een bedrag (commercieel vertrouwelijk) beschikbaar gesteld voor de instandhouding van Patriot raketten, die onder hetzelfde contract vallen als het Patriot-systeem. Voor enkele opdrachten en de exploitatie van eerdere verwervingen is respectievelijk € 16,1 miljoen en € 2,7 miljoen toegevoegd. Daartegenover staat een negatieve valutabijstelling (€ 54,6 miljoen). Desondanks is het instandhoudingsbudget van sommige systemen groter dan de verwachte realisatie in 2026. Om de instandhoudingsbudgetten in lijn te brengen met de verwachte realisatiemomenten, heeft binnen het budget van Patriot, MQ-9 en NH-90 een herfasering naar 2027 plaatsgevonden (€ 43,2 miljoen)

Over-/ onderprogrammering
In het DMF wordt gewerkt met overprogrammering. Als gevolg van de mutaties die op dit artikel plaatsvinden en een herschikking van de overprogrammering om aan te sluiten bij de realisatieverwachting van dit artikel, wordt ook de overprogrammering aangepast (€ 396,4 miljoen). De omvang van de totale overprogrammering op het DMF blijft binnen de overeengekomen grens van 40%.

3.5 Artikel 5 Infrastructuur en Vastgoed

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 8 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 5 Infrastructuur en Vastgoed (bedragen x € 1.000)

		Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Mutaties suppletoire begroting september (2)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)
Art.	**Verplichtingen**	**2.187.044**	**– 53.519**	**2.133.525**
	Uitgaven	**1.872.600**	**– 60.833**	**1.811.767**
5.11	**Verwerving**	**1.657.916**	**109.719**	**1.767.635**
	Opdrachten	*1.657.916*	*109.719*	*1.767.635*
	Verwerving: realisatie	1.657.916	109.719	1.767.635
5.12	**Instandhouding**	**727.799**	**17.940**	**745.739**
	Opdrachten	*727.799*	*17.940*	*745.739*
	Instandhouding Infrastructuur	727.799	17.940	745.739
5.16	**Over-/ onderprogrammering**	**– 513.115**	**– 188.492**	**– 701.607**
	Fonds	*– 513.115*	*– 188.492*	*– 701.607*
	Fonds	– 513.115	– 188.492	– 701.607
	Ontvangsten	**20.270**	**0**	**20.270**

Toelichting op de verplichtingen
De verplichtingen voor Infrastructuur en Vastgoed zijn per saldo met € 53,5 miljoen naar beneden bijgesteld. Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het aanpassen van de vastgoedbudgetten om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten. Dit heeft geleid tot een neerwaartse bijstelling van € 66,0 miljoen. Een aantal kleinere herschikkingen heeft geleid tot een verhoging van het budget met € 12,5 miljoen.

Toelichting op de uitgaven
Het uitgavenbudget voor 2026 wordt per saldo verlaagd met € 60,8 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Verwerving
Het budget voor de projecten in de verwervingsfase is per saldo met € 109,7 miljoen naar boven bijgesteld.

Dit betreft een optelsom van verhogingen van het budget van de projecten in realisatiefase en het goed in de tijd zetten van andere budgetten. Er zijn projecten van de voorbereidingsfase naar de realisatiefase gegaan. Dit betreft onder andere het project «KPU Lelystad» (€ 80,1 miljoen). Per saldo is het budget in de voorbereidingsfase niet bijgesteld.

Het budget van de projecten in realisatiefase is met € 109,7 miljoen verhoogd. Aan de ene kant heeft DOSCO voor nieuwe opdrachten € 163,6 miljoen aan het budget toegevoegd. Dit betreft onder andere de projecten «KPU Lelystad» (€ 80,1 miljoen) en het project «uitbreiding huisvesting COMMIT» (€ 78,0 miljoen). Het overige verschil van € 5,5 miljoen betreft een aantal kleinere nieuwe opdrachten. Daarnaast is er € 46,1 miljoen toegevoegd voor prijscompensatie om de hogere prijzen van de markt te dekken.

Aan de andere kant is de realisatie van een aantal projecten is van 2026 gefaseerd naar latere jaren of juist eerder tot realisatie gekomen en de hiermee samenhangende budgetten faseren mee. Dit heeft ertoe geleid dat het budget met € 100,0 miljoen naar beneden is bijgesteld. Zo is voor het project KPU Lelystad € 54,1 miljoen aan budget doorgeschoven naar 2027. Het verschil van € 45,9 miljoen bestaat uit een aantal kleinere herschikkingen die tot een verlaging van het budget hebben geleid.

Instandhouding
Het budget voor de instandhoudingsuitgaven is met € 17,9 miljoen verhoogd. Het verschil wordt grotendeels veroorzaakt door het toevoegen van uitgekeerde prijscompensatie voor € 18,7 miljoen. Een aantal kleinere herschikkingen heeft geleid tot een verlaging van het budget met € 0,8 miljoen.

Over-/ onderprogrammering
In het DMF wordt gewerkt met overprogrammering. Als gevolg van de mutaties die op dit artikel plaatsvinden en een herschikking van de overprogrammering om aan te sluiten bij de realisatieverwachting van dit artikel, wordt ook de overprogrammering aangepast (€ 188,5 miljoen). De omvang van de totale overprogrammering op het DMF blijft binnen de overeengekomen grens van 40%.

3.6 Artikel 6 IT

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 9 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 6 IT (bedragen x € 1.000)

		Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Mutaties suppletoire begroting september (2)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)
Art.	**Verplichtingen**	**2.294.488**	**– 18.972**	**2.275.516**
	Uitgaven	**2.030.505**	**357.182**	**2.387.687**
6.11	**Verwerving**	**1.654.612**	**304.491**	**1.959.103**
	Opdrachten	*1.654.612*	*304.491*	*1.959.103*
	Verwerving: voorbereidingsfase	1.785	27.622	29.407
	Verwerving: realisatie	1.652.827	276.869	1.929.696
6.12	**Instandhouding**	**934.466**	**82.514**	**1.016.980**
	Opdrachten	*934.466*	*82.514*	*1.016.980*
	Instandhouding IT	934.466	82.514	1.016.980

Tabel 9 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 6 IT (bedragen x € 1.000)				
		Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Mutaties suppletoire begroting september (2)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)
6.16	**Over-/ onderprogrammering**	**– 558.573**	**– 29.823**	**– 588.396**
	Fonds	*– 558.573*	*– 29.823*	*– 588.396*
	Fonds	– 558.573	– 29.823	– 588.396
	Ontvangsten	**16.769**	**0**	**16.769**

Toelichting op de verplichtingen
De verplichtingen voor IT worden per saldo met € 19,0 miljoen naar beneden bijgesteld.

Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door een technische correctie op de verplichtingenstanden om (openstaande) verplichtingenbudget en kasbudgetten in balans te brengen (€ 245,8 miljoen) en een valutakoerscorrectie (€ 11,8 miljoen).

Daartegenover staat dat het verplichtingenbudget naar boven is bijgesteld door het aanpassen van de budgetten om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten (€ 114,0 miljoen) en een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 71,2 miljoen).

Daarnaast is verplichtingenbudget bijgesteld door het toevoegen van prijscompensatie (€ 55,1 miljoen).

Het restant betreft een aantal kleinere, overige mutaties (€ 1,6 miljoen).

De genoemde aanpassingen hebben per saldo geleid tot een hoger verplichtingenbudget in 2026 voor «GrIT» (commercieel vertrouwelijk) voor de aanschaf van nieuwe capability netwerkfaciliteiten en het voorzien van C4-materiaal bij Marshall Containers. Daarnaast is voor het project «Modernisering Tactische Indoor Simulator (TACTIS)» (commercieel vertrouwelijk) het verplichtingenbudget naar beneden bijgesteld om aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten.

Toelichting op de uitgaven
Het uitgavenbudget voor 2026 wordt per saldo naar boven bijgesteld met € 357,2 miljoen. Dit wordt verklaard door:

Verwerving
De verwervingsfase wordt met € 304,5 miljoen naar boven bijgesteld als gevolg van een hoger budget voor de realisatiefase (€ 276,9 miljoen) door het budget van de projecten aan te sluiten bij de verwachte realisatiemomenten (€ 222,9 miljoen) om dit jaar betalingen te kunnen doen voor verschillende projecten en programma's. Het betreft onder andere het programma «GrIT» en programma «Foxtrot» (beide commercieel vertrouwelijk).

Daarnaast is het budget naar boven bijgesteld vanwege het toevoegen van prijscompensatie (€ 46,2 miljoen) en een aantal interdepartementale overhevelingen en overhevelingen tussen de Defensiebegroting en andere artikelen binnen het DMF (€ 13,2 miljoen).

Daarnaast is het budget in de voorbereidingsfase naar boven bijgesteld met € 27,6 miljoen. Het restant betreft een negatieve bijstelling vanwege de valutakoersen en aantal kleinere, overige mutaties (€ 5,4 miljoen).

Instandhouding
Het budget voor instandhouding is naar boven bijgesteld (€ 82,5 miljoen).

De verhoging wordt voornamelijk verklaard door toevoeging van € 40,8 miljoen voor een aantal IT-behoeften in het kader van versnelde gereedstelling voor hoofdtaak 1. Daarnaast is prijscompensatie (€ 21,4 miljoen) toegevoegd.

Over-/ onderprogrammering
In het DMF wordt gewerkt met overprogrammering. Als gevolg van de mutaties die op dit artikel plaatsvinden en een herschikking van de overprogrammering om aan te sluiten bij de realisatieverwachting van dit artikel, wordt ook de overprogrammering aangepast (€ 29,8 miljoen). De omvang van de totale overprogrammering op het DMF blijft binnen de overeengekomen grens van 40%.

3.7 Artikel 8 Overige uitgaven en ontvangsten

Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 10 Budgettaire gevolgen van beleid artikel 8 Overige uitgaven en ontvangsten (bedragen x € 1.000)

		Stand eerste suppletoire begroting (incl. amendementen en NvW) (1)	Mutaties suppletoire begroting september (2)	Stand suppletoire begroting september (3) = (1) + (2)
Art.	**Verplichtingen**	**1.767.605**	**– 1.766.117**	**1.488**
	Uitgaven	**490.504**	**– 489.016**	**1.488**
8.18	**Nader te wijzen uitgaven**	**490.504**	**– 489.016**	**1.488**
	Fonds	*490.504*	*– 489.016*	*1.488*
	Fonds	490.504	– 489.016	1.488
	Ontvangsten	**0**	**0**	**0**

Toelichting op de verplichtingen
Het verplichtingenbudget voor 2026 wordt per saldo verlaagd met € 1.766,1 miljoen. Deze verlaging hangt voor € 489,0 miljoen samen met de uitgaven. De overige € 1.277,1 miljoen betreft het in het juiste ritme zetten van verplichtingen. Met de eerste suppletoire begroting zijn er namelijk ongerealiseerde verplichtingen uit 2025 opgeboekt, met de huidige wijziging worden deze per jaar goed gezet.

Toelichting op de uitgaven
Het uitgavenbudget voor 2026 wordt per saldo verlaagd met € 489,0 miljoen.

Dit wordt voornamelijk veroorzaakt door het overhevelen van de prijscompensatie (€ 361,0 miljoen) naar de verschillende artikelen op het Defensiematerieelbegrotingsfonds. Daarnaast wordt er € 411,5 miljoen overgemaakt naar artikel 12 van de Defensiebegroting, dit betreft prijscompensatie voor de artikelen van de Defensiebegroting.

Ten slotte wordt het budget op artikel 8 in het juiste ritme gezet (€ 282,6 miljoen).